

Ing. Miroslav Tučník, PhD.

Katedra Bankovníctva a medzinárodných financií

Národohospodárska fakulta, Ekonomická univerzita v Bratislave

JUNCKEROV PLÁN NA ZÁCHRANU EUROZÓNY

Udalosti posledných týždňov nasvedčujú, že situácia v Eurozóne sa poriadne skomplikovala. Avšak nielen eurokupina, ale celá EÚ 27 sa borí s ťažkosťami dlhovej krízy. Pod najväčším drobnohlľadom sú v súčasnosti predovšetkým štáty používajúce jednotnú európsku menu, resp. tie z nich, ktoré predstavujú pre EURO najväčšie riziko. Okrem krajín, ktoré už priznali svoje problémy, no vykročili smerom k znižovaniu svojho dlhu aj vďaka pôžičke od Európskeho stabilizačného a finančného fondu, Portugalsko, Írsko, a veríme že aj Španielsko, do popredia vystupuje momentálne najhorúcejší kandidát na záchranu pred totálnym bankrotom – Grécko.

Názory na riešenie problémov a poskytovanie finančnej pomoci tomuto štátu sa rôznia. Dôvodov preto je viacero.

V prvom rade si každý pamätá, čo stálo za oneskoreným vstupom Grécka do eurozóny k 1.1. 2001. Bol to jeho problém s enormnou výškou štátneho dlhu, ktorý ďaleko prevyšoval Maastrichtské kritérium 60%. Hneď však treba podotknúť, že Grécko toto úskalie dokázalo prekonať vo veľmi krátko čase, v priebehu 2 rokov. Ako sa však neskôr potvrdilo, šikovnosť Grécka nespočívala v znížení dlhu ale skôr v jeho čiastočnom zakrytí pred hodnotiacimi orgánmi EU. Preto sa mohlo Grécko, aj keď s dvojročným oneskorením, ale predsa zaradiť medzi 11 krajín, ktoré sa pripravovali na zavedenie novej jednotnej meny do obehu od 1.1.2002.

Ďalším z dôvodov sú presakujúce informácie o mnoho rokov trvajúcej štedrosti gréckeho sociálneho systému, ktorý prispieval na tzv. mŕtve duše. Išlo o vyplácanie dôchodkov pre viac ako stotisíc mŕtvych, za ktorých peniaze brali ich príbuzní. Toto najmä v súčasnej situácii, kedy jedným z prvoradých krokov úsporných opatrení a navrhovaných reforiem štátov v ozdravnom procese býva reforma dôchodkového systému, nevrhá dobré svetlo na Grékov a poriadok v ich sociálnom a dôchodkovom systéme.

V neposlednom rade je to aj porovnávanie životného štýlu, ochoty a chuti pracovať. Teda o tom, ako dlho a ako efektívne Gréci vykonávali svoju prácu. Informácie z tejto sféry najviac dráždia tie štáty, resp. občanov, ktorých životná úroveň je oveľa nižšia. Právom majú pocit ukrivdenosti, keď sa chudobnejší príbuzní musia skladať na ležérny životný štýl

bohatého a málo efektívneho člena spoločnej eurorodiny. Výčitky smerujúce týmto smerom možno počuť aj z úst niektorých popredných európskych politikov.

Z tohto pohľadu nie je prekvapujúce, keď zaznievajú hlasy zastávajúce názor, že každý si má svoje problémy riešiť predovšetkým sám, najmä tým, že si urýchlene zametie pred svojim prahom a začne sa v oblasti verejných výdavkov zakrývať takou dekou, akú si môže momentálne dovoliť. Podľa tejto skupiny politikov je poskytovanie finančných prostriedkov málo zodpovednému Grécku zbytočným mňaním peňažných prostriedkov. Okrem predlžovania času, kedy podľa nich príde nakoniec aj tak k niečomu ako riadený štátny bankrot, môže toto obdobie negatívne zasiahnuť aj ostatné členské krajiny. Povedané slovami dnešnej doby, nákaza z Grécka sa rozšíri aj na ďalšie krajiny eurozóny. Preto sa treba zamyslieť aj nad tým, čo sa stane, ak Grécko nebude ochotné nastúpiť na dlhú a bolestnú cestu šetrenia a znižovania štátneho dlhu. Ich odpoveď je jednoznačná. Vylúčiť Grécko z eurozóny a tým ochrániť ostatných jestvujúcich členov. Podľa niektorých prepočtov by takéto riešenie bolo z krátkodobého hľadiska drastickejšie, no z dlhodobého pohľadu by bolo lacnejšie a pre eurozónu efektívnejšie a účinnejšie. Hoci by sa krátkodobo oslabil výmenný kurz eura voči ostatným svetovým menám, tento vývoj by nemusel trvať dlho a skupina silnejších, zdravších krajín by sa mohla skôr zotaviť zo súčasnej krízy. To by malo zachrániť eurozónu pred prehĺbením krízy a pred jej rozpadom.

Na druhej strane stoja hlasy hlavných ťahúnov eurozóny – Nemecka a Francúzska, resp. popredných politikov, ktorí stoja jednoznačne za zotrvaním Grécka v eurozóne. Títo prezentujú, že eurozóna sa ako dobrá matka postará o všetky svoje deti a je natoľko silná, že ich dokáže všetky ochrániť. Nie sa čo čudovať. V súčasnosti platnej legislatíve EÚ sa totiž nenachádza zmienka o tom, čo robiť, keby niektorý z členov chcel alebo musel z euroklubu vystúpiť. Neexistuje procedurálny postup, ako takéto niečo vykonať. Ak by predsa došlo k vystúpeniu akéhokoľvek člena z eurozóny, došlo by tým, podľa tejto skupiny názorov, k rozpadu celej eurozóny a to by malo v súčasnosti nepredstaviteľné a ťažko vypočítateľné následky nielen na vystupujúceho člena aj na celú eurozónu a EÚ. Ak chceme zachrániť eurozónu, resp. jej základné princípy, je treba zachrániť Grécko.

Nakoniec existujú názory, ktoré súhlasia s pomocou Grécku, ale len za presne stanovených podmienok. V prípade negatívneho vývoja by za istých podmienok ani krach Grécku nemusel jednoznačne znamenať rozpad eurozóny, aj keď je možné očakávať značné problémy. Vždy sa však dá nájsť cesta von. Jedným z predstaviteľov tohoto názorového prúdu je predseda Euroskupiny, teda neformálneho združenia ministrov financií eurozóny, Jean-Claude Juncker, ktorý navrhol desať krokov na vyriešenie európskej dlhovej krízy. Tieto kroky špecifikoval v rozhovore pre nemecké noviny Handelsblatt.¹

Uvoľnenie ďalšej splátky z vlašajšieho úveru Grécku, ak to bude možné.

¹ <http://aktualne.centrum.sk/ekonomika/ekonomika-v-eu/clanek.phtml?id=1244295>,

V prvom bode svojich opatrení navrhuje poskytnúť Grécku ďalšiu tranšu z minuloročného úveru len v prípade, ak to bude možné. Teda ak sa preukáže, že Gréci naozaj nastúpili cestu šetrenia výdavkov a konsolidácie svojich financií. Poskytnutie tejto splátky je podmienené pozitívnym hodnotením inšpektorov z tzv. trojky, teda zástupcov MMF, ECB a EÚ. Treba pripomenúť nedávny incident, kedy práve zástupcovia vyššie uvedených inštitúcií na protest proti neochote Grécka poskytnúť im informácie počas ich hodnotenia z Atén odišli.

Preskúmanie udržateľnosti gréckeho dlhu a príprava potrebných krokov pri neschopnosti splácania s ohľadom na dôsledky týchto opatrení nielen v Európe ale aj mimo nej

Stále viac sa hovorí tom, že ak sa ja Grécku poskytne ďalšia tranša, je pôžička do prázdna a treba rátať s tým, že Atény nebudú schopné splatiť celú požičanú sumu. V druhom bode svojho plánu preto Junkers hovorí, že bude potrebné vymyslieť aké konkrétne kroky bude potrebné prijať. Možno sa domnievať, že Junkers mal na mysli mechanizmus, ako a hlavne koľko z Gréckeho dlhu bude Grékom odpustené. Je nevyhnutné sa zamyslieť práve pri tejto príležitosti aj nad účasťou súkromného sektora na odpísaní tohto dlhu a vplyv tohto kroku nielen na Európu ale aj na oblasť mimo nej.

Striktné pokračovanie v konsolidácii verejných financií vrátane zavedenia automatických sankcií pri opakovanom porušovaní rozpočtových pravidiel.

Všetky členské štáty pred vstupom do menovej únie museli splňať tzv. Maastrichtské kritéria, ktoré boli zložené z menových kritérií (úroková miera, inflácia, výmenný kurz) a rozpočtových kritérií. Fiškálna časť kritérií sa týkala deficitu štátneho rozpočtu pod 3% HDP a dlhu pod 60% HDP. Po vstupe do eurozóny menová politika prešla pod kompetenciu Európskej centrálnej banky. Rozpočtové pravidlá však ostali v na rukách vlád jednotlivých štátov. Výška deficitu a štátneho dlhu bola naďalej obmedzená dokumentom Pakt stability a rastu na rovnakej úrovni, žiadny štát si však z nedodržiavania týchto hraníc nerobil 5ažkú hlavu. Dôvodom, prečo je zrejme to, že neexistujú žiadne sankcie za ich porušenie. No a keď Pakt stability a rastu nedodržiavali najväčšie a najvýznamnejšie štáty eurozóny –Nemecko, Francúzsko, Taliansko, nedodržiavali ich ani ostatné štáty. Tretí bod plánu Jean-Claude Junckera na záchranu eurozóny je, aby sa znova pristúpilo k prísnemu dodržiavaniu rozpočtovej disciplíny podmienenej hrozbou sankcií.

Rekapitalizácia bánk, zavedenie dane z finančných transakcií a silnejšia regulácia finančných trhov

V ďalších bodoch sa Junker načrtáva nevyhnutnosť rekapitalizácie komerčných bánk, zavedenie dane z finančných transakcií a silnejšiu reguláciu finančných trhov. O doplnenie kapitálových rezerv sa bankové domy sa majú pokúsiť najskôr samé na finančných trhoch.

Vypracovanie plánu ak sa im to nepodarí, bude potrebné prispieť k ich záchrane aj zo strany jednotlivých štátov, ktoré by im mohli poskytnúť potrebný kapitál. Keďže však prostriedky štátu sú vlastne prostriedky daňových poplatníkov, a tí teda pomáhajú zachraňovať súkromné spoločnosti (bankové domy) kvázi investíciou do nich, mali by byť odmenení, resp. odškodnení vo forme dividend. Otázka prísnejšej regulácie finančných trhov vyplynula z prelievania krízy prostredníctvom finančných kanálov medzi jednotlivými štátmi a šírením dlhovej nákazy aj na relatívne zdravé a bezproblémové ekonomiky.

Nový spôsob rokovania s ratingovými agentúrami.

Nemalú rolu pri tejto kríze zohrávajú ratingové agentúry, ktorých hodnotenie, alebo len signály k hodnoteniu, ovplyvňujú finančné trhy, kde sa roztáča kolotoč paniky nákupov a predajov. Minulosť ukázala, že ani ratingové agentúry nie sú neomylné a úplne objektívne. Ich rating môže byť (do bližšie nešpecifikovanej miery) ovplyvnený aj tým, kto je predmetom ich hodnotenia. To, že všetky členské štáty EÚ sú hodnotené 3 najvplyvnejšími ratingovým agentúrami, ktoré majú svoje sídlo mimo Európy, dovoľuje myslieť si, že pri analyzovaní výkonnosti štátov, bánk alebo iných inštitúcií sa nie vždy používa rovnaký meter. Niektorí európski politici v tomto bode zašli ešte ďalej ako Junker a zamýšľajú sa nad zriadením renomovanej európskej ratingovej agentúry.

Vypracovanie programu hospodárskeho rastu pre tzv. okrajové ekonomiky a harmonizácia rozdielov v EÚ z pohľadu rozpočtu, prispievateľa versus poberateľa.

Pri pohľade na súčasnú eurozónu možno skonštatovať, že gro hospodárskeho rastu zabezpečuje pár najsilnejších hráčov a ostatní členovia sa len vezú na rastovej vlne Nemecka, Francúzska a Talianska. Bude nevyhnutné zabezpečiť, aby hospodársky rast dosahovali všetky eurozóny, aj tzv. okrajové ekonomiky. Zmyslom tohto návrhu je odbremeniť celú zodpovednosť za fungovanie eura najmä z Nemecka, aby každý prispel do spoločného európskeho HDP primeraným a dlhodobo udržateľným rastom.

V nadväznosti na zabezpečenie výkonnosti bude nevyhnutné odstránenie rozdielov medzi jednotlivými členmi EÚ z pohľadu čerpania zdrojov a prispievania do spoločného rozpočtu. Podľa Junkera nie je možné, aby v rámci EÚ existovali len štáty, ktoré sú čistými poberateľmi prostriedkov (napr. z fondov EÚ) a na druhej strane čisti prispievatelia. Bude potrebné navrhnuť mechanizmus, ako zabezpečiť spravodlivé prispievanie a delenie európskych peňazí.

Zavedenie spoločnej ekonomickej vlády.

Z desaťbodového plánu na záchranu eurozóny, ktorý sformoval Jean-Claude Juncker pre denník Handelsblatt najviac rezonuje posledný bod. „Zaviesť spoločnú ekonomickú vládu.“ Teda zriadiť štruktúru, ktorá by vykonávala fiškálnu politiku v eurozóne tak, ako

menovú politiku vykonáva Európska centrálna banka za výdatnej pomoci národných centrálnych bánk eurozóny.

Dnes si ešte nedokážeme predstaviť, že jednotlivé vlády, konkrétni štátnici sa vzdávajú vlastných kompetencií v prospech nadnárodného orgánu. Na druhej strane, táto turbulentná doba ešte zrejme prinesie riešenia, dnes ťažko predstaviteľné, ale pre záchranu eurozóny asi nevyhnutné. Buď sa teda postupne začne proces harmonizácie fiškálnych vlád, alebo rovno prenos kompetencií na európsku vládu, a tým dôjde k stabilizácii eurozóny alebo budú uprednostnené jednotlivé národné záujmy a eurozóna sa postupne bude oslabovať až sa rozpadne. Budúcnosť ukáže, či si nielen politici, ale aj obyvateľstvo zvolí jeden európsky superštát alebo uprednostní svoje samostatné fungovanie mimo eurozväzku.

K svojmu poslednému bodu o spoločnej ekonomickej vláde Jean-Claude Juncker dodáva: "Som rád, že počet tých, ktorí túto myšlienku podporujú, rýchlo narastá,"² Uvidíme, či sa teda nemýlil.

² <http://aktualne.centrum.sk/ekonomika/ekonomika-v-eu/clanek.phtml?id=1244295>